

**Европейски комитет за предотвратяване на изтезанията
и нечовешкото или унижително отнасяне или наказание
(КПИ)**

Публично изявление относно България

Настоящото публично изявление е направено в съответствие с член 10, параграф 2 от Европейската конвенция за предотвратяване на изтезанията, нечовешко или унижително отнасяне или наказание.

Страсбург, 26 март 2015 г.

(Неофициален превод; официални са само текстовете на английски и на френски език)

Публично изявление относно България (направено на 26 март 2015 г.)

(Неофициален превод; официални са само текстовете на английски и на френски език)

1. Европейският комитет за предотвратяване на изтезанията и нечовешкото или унижително отнасяне или наказание (КПИ) е направил десет посещения в България от 1995 г. насам. В рамките на тези посещения делегации на Комитета посетиха всички затвори с изключение на един, редица следствени арести и множество полицейски управления в страната.

2. По време на посочените посещения бяха установени съществени недостатъци, особено по отношение на полицейското задържане и местата за лишаване от свобода. През последните 20 години бяха отправяни многократни препоръки във връзка с тези две области.

В своите доклади КПИ многократно е привличал вниманието на българските власти към факта, че принципът на сътрудничество между държавите–страни по Конвенцията и КПИ, установен в член 3 от Конвенцията която създава Комитета, не се свежда само до предприемането на стъпки за улесняване на работата на посещаващата делегация. Той също така изисква предприемането на решителни действия за подобряване на положението в светлината на препоръките на КПИ.

Преобладаващата част от тези препоръки останават неизпълнени или само частично изпълнени. При посещенията на Комитета в България през 2010, 2012, 2014 и 2015 г. делегациите на КПИ отчетоха липса на решителни действия от страна на властите, което води до продължаващо влошаване на положението на лишените от свобода.

3. В доклада си след посещението през 2012 г. Комитетът изрази силна загриженост относно наблюдаваната липса на напредък в българската система на затворите и подчерта, че това би могло да накара КПИ да разгледа възможността за прибягване към член 10, параграф 2 от Европейската конвенция за предотвратяване на изтезанията и нечовешкото или унижително отнасяне или наказание¹.

Тази процедура бе задействана след посещението през март-април 2014 г. Констатациите на Комитета по време на това посещение свидетелстват за продължаваща липса на действие от страна на българските власти за отстраняване на някои основни недостатъци в третирането на лишените от свобода и условията на задържане. Докладът от посещението сочи редица проблеми предмет на дългогодишно безпокойство от страна на КПИ, някои от които бяха изтъкнати още по време на първото периодично посещение в България през 1995 г., а именно малтретирането на лишените от свобода (както от страна на полицията, така и в затворите), насилието между затворници, пренаселеността на затворите, лошите материални условия в следствените арести и в затворите, неадекватните здравни услуги в затворите, недостига на надзиратели, а също така недостатъци свързани с дисциплинарната практика, изолирането на затворниците и контактите им с външния свят.

---

¹ „Ако страната не сътрудничи или откаже да подобри положението в светлината на препоръките на Комитета, той може, след като страната е имала възможност да изрази своето становище, да реши с мнозинство две трети от членовете си да обяви публично становището си по въпроса.“

4. Отговорите на българските власти на доклада от посещението на КПИ през 2014 г. и на писмото, с което Комитетът уведоми властите за започването на процедурата установена в член 10, параграф 2 от Конвенцията, не допринесоха в никаква степен за разсейване на опасенията на КПИ. По-специално, отговорите бяха кратки, съдържаха много малко нова информация и не реагираха на повечето от препоръките на Комитета, а просто цитираха съществуващото законодателство и/или обясняваха липсата на действие чрез позовавания на бюджетни ограничения. Освен това, по-голямата част от информацията, съдържаща се в доклада на КПИ относно малтретирането от страна на персонала и насилието между затворници, просто беше отхвърлена.

Ето защо посещението през 2015 г. беше повод за Комитета да прецени дали има напредък в изпълнението на неговите дългогодишни препоръки и в частност, да преразгледа отношението към лишените от свобода и условията на задържане в затворите в София, Бургас и Варна, както и в следствения арест в София (разположен на бул. „Г. М. Димитров“)².

За съжаление, направените по време на посоченото по-горе посещение констатации сочат, че е постигнат много малък напредък, ако въобще има такъв, в изпълнението на основните препоръки, многократно отправяни от КПИ³.

Поради тези причини Комитетът нямаше друг избор, освен да направи публично изявление съгласно член 10, параграф 2 от Конвенцията и това решение бе прието от КПИ на неговото 86-то пленарно заседание през март 2015 г.

Малтретиране от страна на полицията

5. По време на посещението през 2015 г. делегацията на Комитета получи значителен брой твърдения за умишлено физическо малтретиране на лица, задържани от полицията. Броят на получените твърдения не беше намалял спрямо посещението през 2014 г., а дори беше нараснал в София и в Бургас. Твърденията за малтретиране най-често се отнасяха до плесници, ритници, а в някои случаи и до удари с палки. Делегацията стигна до заключението, че мъже, жени и непълнолетни лица, задържани от полицията продължават да са изложени на значителен риск от малтретиране, както при задържането, така и по време на последващия разпит.

6. Много малък напредък, ако въобще има такъв, бе отбелязан по отношение на правните гаранции срещу малтретиране от страна на полицията, а основните препоръки на КПИ в тази област все още не са изпълнени. По-специално, достъпът до адвокат през първите 24 часа от полицейския арест остава изключение, а служебните адвокати не изпълняват функциите си като предпазна мярка срещу малтретирането на задържаните. Също така, на арестуваните лица рядко се предоставя възможност да уведомят за задържането си лице по техен избор. Освен това те не са систематично информирани за правата си в самото начало на тяхното задържане.

---

² Всички тези учреждения са били посещавани редовно от КПИ от 1995 г. насам.

³ Тези констатации са обобщени по-долу в параграфи 5–16.

7. Комитетът многократно е изтъквал ключовата роля на здравния персонал и по-специално, на лекарите, за превенция на малтретирането. Констатациите на делегацията на КПИ от посещението през 2015 г. сочат, че съществуващите правила относно медицинската поверителност и регистрирането на нараняванията на практика често продължават да бъдат пренебрегвани.

Нараняванията на лица, постъпили в следствените арести, обикновено не са регистрирани в медицинската документация. Медицинските прегледи преди приемането на задържаните лица в следствените арести са изключително повърхностни (състоящи се само от интервю, без пълен медицински преглед) и се извършват в присъствието на полицейски служител, като обикновено задържаните са с белезници.

Задържане в учреждения под ръководството на Министерството на правосъдието

8. Що се отнася до физическото малтретиране на затворници от страна на надзиратели, положението остава тревожно в и трите затвора, посетени през 2015 г. В затворите в София и в Бургас отново бяха получени много твърдения за умишлено физическо малтретиране (плесници, удари с юмруци, ритници, удари с палки), а във Варненския затвор делегацията на Комитета просто беше залята от подобни твърдения. В редица случаи делегацията откри медицински доказателства, съответстващи на получените от нея твърдения.

9. В следствения арест в София бе констатирано влошаване на ситуацията поради значителното увеличаване на броя на получените твърдения за умишлено физическо малтретиране (плесници, удари с юмруци и ритници) на задържани лица, включително непълнолетни, от страна на персонала.

10. Съгласно констатациите от посещенията на КПИ през 2012 и 2014 г. насилието между затворници продължава да се шири в затворите в София и в Бургас. Делегацията отново стана свидетел на подобни епизоди по време на посещението си през 2015 г. Във Варненския затвор също бяха сигнализирани чести случаи на насилие между затворници.

11. Докладите от посещенията, проведени през 2012 и 2014 г., сочат, че корупцията продължава да бъде ендемична в българската система на затворите, и това се признава от българските власти. В трите затвора, посетени през 2015 г., делегацията на Комитета отново беше затрупана с твърдения за отправени към затворници искания да плащат на надзирателите, административния и/или медицинския персонал за много услуги, предвидени по закон (например, прехвърляне в затворнически общежития, предсрочно освобождаване, достъп до медицински грижи, прехвърляне в болница, осигуряване на стоки, достъп до образование/професионална квалификация, работа и пр.) или за получаване на различни привилегии (като отпуск, допълнителни или удължени свиждания). Това положение води до дискриминация, насилие, несигурност и в крайна сметка, загуба на уважение към властта.

12. Пренаселеността остава крайно проблематичен въпрос в българската система на затворите. Например, в Бургаския затвора преобладаващата част от лишените от свобода разполагат с по-малко от 2 кв.м. пространство в общите спални помещения, с изключение на отделението за обвиняеми и подсъдими. Положението в Софийския затвор също не се е променило, като повечето от лишените от свобода разполагат с малко повече от 2 кв.м. пространство на човек.

13. Материалните условия в затворите в София, Бургас и Варна продължават да се характеризират с постоянно влошаващо се състояние на разруха. Повечето санитарни възли в тези три затвора са безнадеждно остарели и нехигиенични, а отоплението работи само по няколко часа дневно. По-голямата част от лишените от свобода нямат достъп до тоалетна през нощта и са принудени да удовлетворяват физиологичните си нужди в кофи или бутилки в килиите. Кухните в затворите в Бургас и Варна, както и столовата във Варненския затвор, продължават да са мръсни и нехигиенични, заразени с вредители, с протекли и запушващи се канализационни тръби и покрити с плесен стени и тавани. Повечето помещения в посетените учреждения са неподходящи за настаняване на хора и представляват сериозен здравен риск както за затворниците, така и за персонала. В обобщение, по мнение на Комитета, сами по себе си материалните условия в трите посетени затвора могат да се разглеждат като равняващи се на нечовешко и унижително отнасяне⁴.

14. По-голямата част от лишените от свобода (включително почти всички обвиняеми и подсъдими) в трите затвора посетени през 2015 г. продължават да нямат достъп до организирани дейности и прекарват до 23 часа в денонощие затворени в килиите без занимания.

15. По отношение на здравните грижи, достъпността и качеството на медицинските услуги във всички посетени затвори, както и в следствения арест в София, са също толкова лоши както е било отчитано и в миналото, а качеството на медицинската документация дори се е влошило. В тази връзка трябва да се отбележи, че воденето на регистър за травматичните наранявания е прекратено в затворите в София и в Бургас скоро след посещението на КПИ през 2014 г. Поверителността на медицинските прегледи и документация не се спазва. Освен това, в затворите първоначалният медицински преглед почти никога не е провеждан през първите 24 часа след постъпването на лишените от свобода, както се препоръчва от Комитета. Такъв преглед е от основно значение, особено за превенцията на заразни болести и самоубийства, както и за своевременното регистриране на наранявания.

16. Трябва да се добави, че при посещението през 2015 г. не е отбелязан напредък що се отнася и до други въпроси, по които КПИ е изказал безпокойство в миналото, като например броят на персонала в затворите, дисциплинарната практика и изолацията, както и контактите на лишените от свобода с външния свят.

---

⁴ Вж. също решението на Европейския съд по правата на човека от 27 януари 2015 г. по дело *Нешков и др. срещу България* (жалби №№ 36925/10, 21487/12, 72893/12, 73196/12, 77718/12 и 9717/13).

Заключителни бележки

17. В своите предходни доклади Комитетът взе предвид няколкократно уверения на българските власти, че ще бъдат предприети действия за подобряване на положението на задържаните в арестите и лишените от свобода в учрежденията подведомствени на Министерството на правосъдието. Същевременно, констатациите от посещението през 2015 г. отново показват, че е направено много малко, ако въобще нещо е направено, по отношение на посочените по-горе дългогодишни проблеми. Това свидетелства за продължаваща липса на работа от страна на българските власти по повечето от основните недостатъци в отнасянето с лицата, лишени от свобода и условията на задържане, въпреки конкретните и многократно отправяни препоръки на Комитета. КПИ счита, че отдавна трябваше да бъде предприето действие и че е необходима коренна промяна в подхода към цялостния въпрос за лишаването от свобода в България.

18. Комитетът напълно отчита предизвикателствата, пред които са изправени българските власти. Според КПИ налице е действителна нужда от разработване на обхватна политика за затворите, вместо съсредоточаване изключително върху материалните условия (които, нужно е да се подчертае, са се подобрили само в изключително ограничена степен). Без съмнение, наличието на стабилна законодателна рамка има важно значение. Същевременно, ако законите не бъдат подкрепени от решителни, конкретни и ефективни мерки за тяхното изпълнение, те ще останат само мъртва буква, а третирането на лишените от свобода и условията в местата за лишаване от свобода в България ще се влошават все повече и повече. Що се отнася до третирането на лица, задържани от правоприлагащите органи, необходими са решителни действия за осигуряване на реално и смислено функциониране на основните гаранции срещу малтретиране (включително уведомяване на близките за задържането, достъп до адвокат, достъп до лекар и информиране на задържаните за правата им).

С това публично изявление Комитетът цели да мотивира и подкрепи българските власти, и по-специално Министерството на вътрешните работи и Министерството на правосъдието, да предприемат решителни действия в съответствие с основните ценности, които България е приела в качеството си на държава-членка на Съвета на Европа и на Европейския съюз. В този контекст дългогодишните препоръки на КПИ следва да се разглеждат като инструмент, който помага на българските власти да идентифицират недостатъците и да предприемат необходимите мерки. В изпълнение на своя мандат, КПИ е твърдо решен да продължи своя диалог с българските власти за постигането на тези цели.